

Jaczewski, Bohdan

Posiedzenie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/4, 778-781

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nie tylko zasługi PAU, lecz ukazała także ówczesny nastrój ideowy i dramatyzm losów Polski w tym pięknym choć trudnym okresie rozwoju naszej nauki.

W związku z jubileuszem PAU i odbywającą się sesją, staraniem Biblioteki PAN w Krakowie oraz Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, zorganizowano w salach wystawowych Muzeum w Krzysztoforach specjalną wystawę, czynną w dniach 2 V—10 VI 1973. Zgromadzono na niej pamiątki po Towarzystwie Naukowym Krakowskim, dokumenty i obrazy ilustrujące powstanie Akademii Umiejętności, zachodzące w niej przemiany organizacyjne i jej związki naukowe z zagranicą. Na wystawie można było oglądać autografy członków zagranicznych PAU — L. Pasteura, Marii Skłodowskiej-Curie, D. Mendelejewa, H. Poincare. Pokazano także — oczywiście w wyborze — dorobek nauk humanistycznych. Osobną grupę eksponatów stanowiły cenniejsze pozycje ze zbiorów Biblioteki PAN, jak tabulatura organowa Jana z Lublina, starodruki (*Postylla* — M. Reja czy *De revolutionibus* — M. Kopernika, autografy Mickiewicza, Słowackiego, Kraśńskiego, Norwida, Wyspiańskiego, niektóre ze zbiorów graficznych np. dzieła Dürera i Rembrandta. Wystawę zamykały dokumenty i plansze ilustrujące rozwój muzealnictwa w PAU: muzeów przyrodniczego, archeologicznego, geologicznego, botanicznego i zbiorów sztuki.

Stanisław Brzozowski

Z DZIAŁALNOŚCI

KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

POSIEDZENIE KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

W dniu 28 lutego 1973 r. odbyło się pod przewodnictwem prof. Bogusława Leśnodorskiego plenarne posiedzenie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

Pierwszym punktem posiedzenia było kolokwium habilitacyjne doc. Alfreda Wiślickiego. Podstawę przewodu habilitacyjnego stanowiła pozytywnie oceniona przez recenzentów, rozprawa *Rozwój koparek jednonaczyniowych a problem trwałości modelu maszyn w przekroju historycznym*. Komitet uznał, że kolokwium habilitacyjne spełnia przyjęte warunki i w tajnym głosowaniu podjął uchwałę o nadaniu doc. Wiślickiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii nauki.

W dalszym ciągu posiedzenia dyskutowano nad sprawozdaniem z działalności Komitetu w roku 1972¹. Prof. Leśnodorski wskazał na znaczenie najważniejszych poczynań Komitetu jak: przygotowanie memoriału w sprawie nauczania w Polsce historii nauki i historii techniki, działalność Komisji Historii Techniki oraz Komisji do spraw Wydawnictw, współudział w opracowaniu prognozy rozwoju historii nauki i techniki do roku 1985 itp. Prof. Leśnodorski podkreślił także wagę powołania przy Komitecie Zespołu Partyjnego, który działa w porozumieniu z Wydziałem Nauki i Oświaty przy KC PZPR. Zespół ma charakter ogólnopolski a jego przewodniczącą jest prof. Irena Pietrzak-Pawłowska. Mówiąc o osiągnięciach Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN prof. Leśnodorski nawiązał do wspomnianych prognoz rozwoju historii nauki i techniki, w których Komitet wypowiedział się za utworzeniem Instytutu Historii Nauki i Techniki. Tymczasem istnieją bliższe, a uzasadnione merytorycznie możliwości połączenia Zakładu z Pracownią Dziejów Oświaty PAN. Kończąc swoje wystąpienie prof. Leśnodorski zaproponował powołanie komisji, która rozważy sprawę reorganizacji Zakładu Historii Nauki i Techniki i przedstawi odpowiednie wnioski władzom Akademii. Komitet

¹ Por. ss. 000—000 niniejszego numeru „Kwartalnika”.

powołał taką Komisję w składzie: prof. prof. J. Bukowski, B. Leśnodorski, I. Pietrzak-Pawłowska, B. Suchodolski.

Następnie prof. B. Suchodolski omówił, rozesłane uprzednio uczestnikom posiedzenia, sprawozdanie z działalności Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1972. Poinformował również zebranych o dyskusjach w sprawie statusu Zakładu, prowadzonych w Wydziale I Polskiej Akademii Nauk i Prezydium PAN. Nie znajduje uzasadnienia pogląd, iż historia nauki ma być traktowana jako dyscyplina służebna, ograniczająca się do badań nad nauką, winna ona być dyscypliną samodzielną. Instytut Historii Nauki Techniki i Oświaty utworzony na bazie Zakładu i Pracowni Dziejów Oświaty byłby powołany do prowadzenia studiów nad historią kultury umysłowej. Koncepcja ta znajduje uznanie u władz Akademii i Komitet winien ją poprzeć podejmując własną uchwałę. Na pytanie jak historia nauk ma być reprezentowana w nowej placówce należałoby odpowiedzieć, że przede wszystkim powinna być uprawiana historia nauki polskiej w powiązaniu z historią nauki powszechnej. Następnym problemem jest bardziej nowoczesne rozumienie historii nauki, wykroczenie poza tradycyjną rejestrację faktów, wyjście w kierunku problemów naukowych oraz w kierunku socjologicznego ujęcia nauki jako produktu społecznej działalności ludzi i jako czynnika kształtującego ich rzeczywistość społeczną. Zakład powiązany z Pracownią Dziejów Oświaty byłby placówką akceptującą znaczenie nauki i oświaty.

W ożywionej dyskusji podkreślano sprawę powiązania Zakładu Historii Nauki i Techniki z Pracownią Dziejów Oświaty jako naturalną i wynikającą z faktu, iż oświata jest jedną z postaci zastosowania nauki. Komitet zalecił aby Komisja do spraw Reorganizacji Zakładu porozumiała się z Komitetem Naukoznawstwa i Komitetem Nauk Socjologicznych w celu ustalenia zakresów działania.

Wskazywano, że sprawozdanie z działalności Zakładu Historii nauki i Techniki w roku 1972 wymaga istotnych uzupełnień. Jest ono szczegółowe, ale niekompletne, np. nie zostały właściwie potraktowane w nim wyniki prac Zespołu Badań nad Zagadnieniami Rewolucji Naukowo-Technicznej, który działał aktywnie na gruncie nie tylko krajowym lecz i międzynarodowym (prof. E. Olszewski). Podniesiono znaczenie opinii Komitetu w rozmowach z władzami Akademii na temat przyszłości naszej dycypliny. Historia nauki jest jedną z dyscyplin historycznych i zachowanie dla niej pewnej samodzielności przyniesie korzyści nawet z punktu widzenia szeroko rozumianej kultury materialnej (doc. P. Czartoryski). Akcentowano znaczenie historii techniki dla rozwoju Zakładu. W zakresie historii techniki popełniono liczne błędy. Ukazało się drukiem szereg niezbyt ważnych przyczynków. Nadal nie stosuje się ostrego rozgraniczenia między historią nauk technicznych a historią techniki. W pracach nad organizacją Instytutu należy zwrócić uwagę na miejsce, skromnie obsadzonej etatowo, Pracowni Badań Kopenikańskich, gdyż koniec 1973 r. nie będzie końcem badań w tym zakresie (prof. J. Bukowski).

Dyskusja w sprawie przyszłego Instytutu, uzasadniająca podkreślenie w jego nazwie również techniki, wskazuje na potrzebę organizacji również Pracowni Historii Techniki, z trzema conajmniej etatami. Niedopatrzaniem administracji Zakładu jest brak pełnej informacji na temat naukowego dorobku placówki (prof. J. Pazdur). Wskazano także na konieczność zapewnienia właściwego miejsca — w placówce zajmującej się badaniami nad historią nauki — dla dziejów nauk podstawowych (prof. E. Rybka) oraz postulowano, aby komisja, która będzie prowadzić rozmowy w sprawie przyszłości Zakładu należycie akcentowała integracyjną rolę historii nauki (prof. P. Rybicki). W podsumowaniu prof. B. Leśnodorski podkreślił konieczność uzupełnienia sprawozdania z działalności Zakładu.

Komitet, wypowiadając się za dalszym rozwojem Zakładu Historii Nauki i Techniki i pozytywnie ustosunkowując się do projektu połączenia Zakładu z Pracownią Dziejów Oświaty, zobowiązał komisję powołaną do prowadzenia rozmów w tej sprawie do sformułowania wniosków przed II Kongresem Nauki Polskiej. Komitet uznał też za celowe rozszerzenie działalności Pracowni Badań Kopernikańskich o prace dotyczące całości dorobku naukowego średniowiecza.

W następnym punkcie porządku obrad komisja, która rozpatrywała całokształt działalności naukowej doc. Pawła Czartoryskiego przedstawiła wniosek o nadanie doc. Czartoryskiemu tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego. Komitet jednomyślnie podjął uchwałę w sprawie wystąpienia z wnioskiem o nadanie doc. Czartoryskiemu tytułu profesora nadzwyczajnego.

Na wniosek kierownictwa Zakładu Historii Nauki i Techniki, po tajnym głosowaniu, wszczęte zostało postępowanie w sprawie nadania tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego doc. Irenie Stasiewicz-Jasiukowej, doc. Stanisławowi Brzozowskiemu i doc. Janowi Sulowskiemu. Powołano odpowiednie komisje dla oceny dorobku naukowego kandydatów: dla I. Stasiewicz-Jasiukowej — prof. B. Leśnodorski (przewodniczący) oraz prof. I. Pietrzak-Pawłowska i prof. B. Suchodolski (członkowie); dla doc. S. Brzozowskiego — prof. A. Żabko-Potopowicz (przewodniczący), prof. T. Jaczewski i J. Pazdur (członkowie); dla doc. J. Sulowskiego — prof. B. Suchodolski (przewodniczący), prof. E. Geblewicz i prof. P. Rybicki (członkowie).

Doc. P. Czartoryski przedstawił podanie mgr Anny Słomczyńskiej o otwarciu przewodu doktorskiego w oparciu o pracę na temat komentarzy krakowskich z XV i XVI w. do *Ekonomiki* Arystotelesa. Komitet jednogłośnie uchwalił otwarcie przewodu doktorskiego mgr Słomczyńskiej, zatwierdził temat rozprawy oraz powołał na promotora doc. Czartoryskiego.

Prof. B. Suchodolski wystąpił z wnioskiem o otwarcie przewodu doktorskiego mgr Józefa Pietrzaka w oparciu o pracę *Pozytywistyczna koncepcja nauki, a niektóre opozycyjne kierunki w epoce modernizmu*. Przedstawiając swą pozytywną opinię o kwalifikacjach naukowych kandydata, prof. Suchodolski omówił jednocześnie przewidywaną tematykę jego rozprawy. W toku krótkiej dyskusji na ten temat zwrócono uwagę na naukowe walory studium, podjętego przez mgra Pietrzaka. Prof. E. Geblewicz zaproponował szersze omówienie w pracy tendencji antyintelektualistycznych panujących w drugiej połowie XIX w. Komitet jednogłośnie uchwalił otwarcie przewodu doktorskiego mgra Pietrzaka, zatwierdził temat rozprawy oraz powołał na promotora prof. Suchodolskiego.

W dalszym ciągu posiedzenia prof. B. Leśnodorski poinformował członków Komitetu o zaawansowaniu pracy doktorskiej mgra Piotra Hübnera oraz omówił jej walory poznawcze i praktyczne. Prof. Leśnodorski przedstawił wniosek o zmianę tytułu rozprawy mgra Hübnera na: *I Kongres Nauki Polskiej jako wyraz polityki Państwa Ludowego wobec nauki w latach 1944—1952*. Z uwagi na wysoką wartość poznawczą pracy oraz na jej aktualność prof. Leśnodorski zaproponował, aby jej publiczna obrona odbyła się przed plenum Komitetu. Aprobując jednogłośnie obydwa wnioski prof. Leśnodorskiego, Komitet powołał na recenzentów rozprawy mgra Hübnera prof. prof.: Bogdana Suchodolskiego, Juliusza Bardacha i Władysława Markiewicza².

W związku z postępowaniem kwalifikacyjnym w sprawie nadania prof. Eugniuszowi Geblewiczowi tytułu naukowego profesora zwyczajnego Komitet zobowiązał prof. B. Suchodolskiego, w zastępstwie prof. Reutta, do przygotowania opinii o całości dorobku naukowego prof. Geblewicza.

² Obrona rozprawy doktorskiej mgra P. Hübnera odbyła się w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN w dniu 20 czerwca 1973 r.

Następnie prof. Leśnodorski przedstawił Komitetowi do rozpatrzenia wnioszek kierownictwa Zakładu Historii Nauki i Techniki w sprawie wystąpienia o przyznanie nagród Sekretarza Naukowego PAN za następujące publikacje: *Historia etnografii polskiej* (praca zbiorowa pod red. M. Terleckiej) i *Historia farmacji* (B. Kuźnickiej i R. Rembielińskiego). Po zaznajomieniu się z uzasadnieniem wniosku oraz po krótkiej dyskusji Komitet zaaprobował jednogłośnie zgłoszony wniosek³.

W dalszym ciągu prof. Leśnodorski poinformował o uchwale Prezydium Komitetu w sprawie rozszerzenia uprawnień komisji doktorskich, które miałyby prawo do przyjmowania pracy doktorskiej i dopuszczaniu doktoranta do odbycia publicznej obrony. Na posiedzeniach Komitetu zapadałyby natomiast — jak dotąd — następujące decyzje: otwarcie przewodu doktorskiego, powołanie promotora i zatwierdzenie tematu rozprawy; powołanie komisji, recenzentów, przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego, ustalenie zakresu egzaminów; nadanie stopnia doktora w głosowaniu tajnym. Komitet jednogłośnie uchwalił proponowane rozszerzenie uprawnień komisji doktorskich.

W związku z toczącym się przewodem doktorskim mgr Grażyny Rosińskiej⁴ Komitet podjął decyzję uprawniającą prof. B. Leśnodorskiego do zastąpienia prof. K. Górskiego w funkcji przewodniczącego komisji do spraw tego przewodu, w razie jego usprawiedliwionej nieobecności.

Bohdan Jaczewski

³ *Historia etnografii polskiej* została nagrodzona decyzją Sekretarza Naukowego PAN z dnia 4 czerwca 1973 r.

⁴ Obrona pracy doktorskiej mgr G. Rosińskiej nt. *Traktaty i instrumenty astronomiczne zachowane w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej i opisy instrumentów w dziełach krakowskich astronomów i w De revolutionibus*, odbyła się 19 marca 1973 r.